

Denar naš vsakdanji

Kako nam lahko Sveto pismo, zbirka besedil, napisanih pred dva tisoč in več leti, pove kaj o ekonomiji, ki je v veliki meri veda moderne dobe? Tako bi lahko povzeli vprašanje, ki smo si ga zastavili v pričujoči številki. Ni med obema stvarnostma preveč časovne in vsebinske razlike, da bi bil njun presek kakorkoli relevanten? Temu je tako, a samo če sprejmemo redukcioniistično razumevanje ene in druge, ki ima svoj izvor v novem veku. Po eni strani je ekonomija kot samostojna veda lahko prišla do izraza šele, ko svetopisemska etika ni več predstavljala samoumevnega temelja medosebnih odnosov (vključno z ekonomskimi). Po drugi strani pa šele v tem času pride v ospredje individualno (individualistično?) branje Svetega pisma, ki zamegli dejstvo, da se to primarno obrača na skupnost, občestvo.

Zato moderni bralci hitro preskočimo na duhovni pomen, ki ga ima svetopisemski odlomek za nas (zame), in pri tem zanemarimo neposredni, ekonomski pomen, ki ga je imel za življenje naslovne skupnosti (Izraela ali Cerkve). In ki ga ima tudi za nas, če resno jemljemo celoto besedila kot navdihnjeno Božjo besedo. Ne smemo se ustrašiti, če je za to potrebne nekaj eksegetske spretnosti ali uvida v zgodovinske okoliščine nastanka besedila. Včasih zadostuje, da pomislimo, kaj je za naše (pra)babice in (pra)dedke pomenila zemlja. Ali kaj nam danes pomeni služba? Kaj pomeni, če je letina slaba, če je nekdo tehnološki višek, če dobi delo le v prekarnih oblikah za nepravilno plačilo? Kaj pomeni, če kdo ostane brez zemlje, brez plačila, brez službe, ker je nekdo na njegov račun obogatel?

Nam lahko Sveto pismo potrdi katero od sodobnih ekonomskih teorij? Verjetno bi lahko za vsako delo, ki na njem utemeljuje kapitalizem, našli nasprotno, ki v njem vidi zametke socializma. Glede na to, da sta obe obliki ekonomske ureditve nastale v svetu, prežetem s krščanstvom, to niti ni nič čudnega. Lahko torej iz teh besedil potegnemo karkoli trdnega? Seveda lahko, le premakniti moramo svoj fokus. V ospredju svetopisemskih besedil namreč ni teorija delovanja ekonomskih izmenjav, temveč odnos do Boga, sočloveka in stvarstva. Najprej s priznanjem, da vse izhaja od Boga in je zato njegovo. Bog postavlja človeka kot oskrbnika in razdeli zemljo izraelskemu ljudstvu. On kot Oče skrbi za svoje otroke. Nato s strogimi zapovedmi in prepovedmi, ki ščitijo predvsem šibke člene družbe, zagotavljajo solidarnost znotraj skupnosti in do tujcev ter spodbujajo

delitev dobrin. Nazadnje z vizijo eshatološkega občestva povabljenih na nebeško gostijo, kjer ne bo več pomanjkanja.

Prvi korak bi torej bil, da postavimo na prvo mesto konkretno skupnost, ekonomijo kot skrb za skupno 'ognjišče' in ne za posameznikovo uresničitev. Posledično to pomeni preobrnitev antropološke perspektive od sebičnega jaza, ki le preko 'nevidne roke trga' prispeva k skupnemu dobremu, k 'spreobrnjenemu' jazu, ki se uresničuje prav v služenju drugim. Drugi korak je uvid, da skupni dom danes bolj kot kadarkoli predstavlja celotni planet, globalna skupnost, kjer ceno udobja enega dela sveta v veliki meri plačujejo na drugem delu. Pri tem je pomembna svetopisemska podoba človeka kot najemnika ali oskrbnika in ne izključnega lastnika ali celo izkoriščevalca zemlje. Tretji korak je, da damo Bogu nazaj, kar je Božjega – našo zemljo, naše delo, naš kapital. Vse to je njegov dar! Najboljša naložba je naložba v trojni odnos z Bogom, soljudmi in stvarstvom, ne samo zaradi povračila v nebeškem kraljestvu, ampak tudi zaradi dobička, ki ga imamo že v tem življenju. Dobrina, ki jo uživamo sami, namreč izgubi vso vrednost. Ta preprosti nauk lahko brez težav najdemo v Svetem pismu, a naš svet vseeno zapravlja neznanske količine energije, virov in truda za kopičenje dobrin kot nespametni bogataš, ki si polni shrambe in misli, da bo s tem potešil svojo dušo.

Ko tako spremenimo svoj fokus, lahko znotraj (krivičnega) ekonomskega sistema vzpostavimo žepe pravičnejše ekonomije, ki gradi na osebnem odnosu (po zgledu prve Cerkve znotraj rimskega imperija). Kot poudarja italijanski ekonomist Luigino Bruni, nas to izpostavlja ranam, pred katerimi nas brani neosebna izmenjava, vendar nas hkrati tudi odpira za pristne človeške odnose. Zgledov za to zlasti na lokalni ravni ne manjka (banke darov, blagovne izmenjave, solidarnostne akcije, pravična trgovina, mikroposojila ...). Vprašanje pa je, ali bo alternativni pristop k ekonomiji lahko kdaj zaživel tudi na globalni ravni (čeprav že zdaj ni brez globalnih posledic). Če ne drugega, lahko vsaj molimo za naš vsakdanji kruh, ali pa naš vsakdanji denar – ne moj, ampak naš, ne za kopičenje svojega kapitala, ampak za povečanje skupne blaginje, kar pa bi lahko v veliki meri dosegli že z njeno pravičnejšo porazdelitvijo.

Prihodnja številka bo posvečena govorici Cerkve. Na kakšen način naj Cerkev govori, da bo kar najbolj razumljivo nagovarjala sodobnega človeka? Vabljeni k branju!